

Project Title

بررسی جامع تجارت ایران و جنوب شرق آسیا در تاریخ و تاثیرات حاصل از آن

در سایر زمینه ها (براساس مطالعات و تحلیل های پژوهشگر با تکیه بر نظریات و

مستندات موجود)

Introduction:

تجارت به عنوان یکی از عوامل انتقال صنعت، فرهنگ، مذهب، هنر و غیره می باشد که در راستای

مبادلات کالا انجام می گیرد و گاهی از روی تاثیرات و تاثرات می توان به تجارت بین دو سرزمین پی

برد. از جمله تجارت ایران و جنوب شرق آسیا که نتیجه آن انتقال فرهنگ ها بوده است. ولی تجارت

بین این دو منطقه و تاثیرات حاصل از آن در برخی زمینه ها ناشناخته مانده یا به زبانی دیگر علت

برخی شباهت ها در این منطقه آسیا مشخص نشده است، که به نظر مطالعه آن ضروری می آید. در

مورد پیشینه پژوهشی این موضوع در اغلب کتاب های تاریخ می توان در مبحث تجارت مطالبی را به

خصوص در فاصله زمانی قرون سوم تا هفتم میلادی و یا در بخش تاریخ اسلام اشاراتی به ورود اسلام به این مناطق از طریق تجار یا حضور مسلمانان در این منطقه یافت. حتی مقالاتی وجود دارد که به صورت پراکنده به شاخه هایی از این مبحث پرداخته اند. ولی برخی محققان نظریاتی را در مورد تاثیرات و نقش تجارت در انتقال فرهنگ ها ارائه داده اند که جای بحث را باز کرده و ادامه، تکمیل و اثبات آن ها را می طلبد. بر همین اساس پژوهش حاضر قصد دارد علاوه بر جمع آوری نظریات پژوهشگران پیشین در این زمینه و ادامه و گسترش پژوهش آنها درباره سرزمین های این منطقه اسیا و تحلیل ناگفته ها و ابهامات این بحث به بررسی جامع تجارت این دو منطقه در همه شاخه های مربوطه و تاثیرات حاصل از آن در دوره های ذکر شده و قبل و بعد از آن پرداخته و دایره المعارفی از تجارت ایران و جنوب شرق آسیا و حتی با همین عنوان تهیه و تدوین کند. هدف از ارائه این تحقیق موارد زیر است؛

- شناخت فرهنگ بومی اقوام و حتی تمدن های کهن این منطقه اسیا
- ریشه یابی و یافتن آمیختگی های فرهنگی و علت پذیرفتن تاثیرات حاصله
- آشنایی روابط این دو منطقه آسیا که بسیار ناشناخته مانده است

ضرورت تهیه این تحقیق در آن است که با تکمیل بحث تجارت و شناخت ارتباطات دو منطقه و نقش آن به عنوان یکی از عوامل انتقال تاثیرات در سایر زمینه ها، می تواند علاوه بر شناخت و معرفی هویت ها به مطالعات بسیاری از علوم نیز یاری رساند.

Literature Review:

برای جامع تر کردن بحث تجارت لازم است ان را از شاخه های مختلف بررسی کرد که آوردن پژوهش ها و نظریات محققان قبلی به پیشبرد تحقیق کمک خواهد کرد زیرا که تکمیل و گسترش آنها به پژوهش حاضر خط میدهد.

برخی از نویسندگان در لابه لای مباحث تاریخی از تجارت و کالاهای تجاری به طور مختصر سخن به میان آورده اند که نیاز است بحثشان گسترش یابد. برای مثال؛ اسمیت در سال 1971 اشاره دارد تجارت، ادویه را از مراکز دادوستد آن جزایر به هندوستان می بردند. آنگاه از راه خشکی به وسیلهی کاروانها به بازارهای خاور نزدیک و سپس اروپا منتقل می شد. گاه نیز کالاها را بدون آنکه از راه خشکی از طریق هندوستان حمل کنند، یکسره به بندرهای ایران یا عربستان حمل می کردند.

Hall in 2010 " kang Tai reported that the Yuezhi horses were continually being exported to Funan by Southeast Asia-based merchants and said that when he visited Funan he encountered a Persian Sogdian merchant with whom he explored the possibility of entering a horse importing partnership."

برخی از نویسندگان از دوره های تاریخی که تجارت بین این دو منطقه بوده سخن گفته اند که نیاز است بحثشان را گسترش داد. برای مثال؛ اسبوم در سال 2013 اشاره دارد که تجارت در دوره های اولیه تاریخ جنوب شرق آسیا با هند، چین، ایران و مناطق دورتر غرب انجام می شد. ویکس در سال 1992 عقیده دارد که متون چینی در قرن سوم میلادی به حضور دریایی ایرانیان در آب های جنوب شرق آسیا اشاره کرده اند. چاک راواتی در سال 1995 اشاره کرده که یک سفیر چینی در قرن سوم میلادی اطلاعاتی در مورد تجارت ویتنام با غرب آسیا داده است. کراچکوفسکی در سال 2000 معتقد است که دوره ساسانیان و پس از آن در قرون نخستین اسلامی مناسبات تجاری مسلمانان ایرانی تا بندر کانتون در چین برقرار بوده است و تجار مسلمان با مناطق شرق آسیا از جمله هند، چین و مجمع الجزایر مالایا ارتباط و رفت و آمد داشته اند. پاینده در سال 1986 می نویسد مسعودی از جغرافیدانان و مورخان قرن چهارم هجری (دهم میلادی) نیز به رفت و آمد دریانوردان ایران به این نواحی اشاره کرده و از کالاهای مورد توجه تجار در این جزایر سخن رانده است. دکتر اقتداری در

سال 2007 به تجارت ایران و جنوب شرق آسیا در دوران قبل و پس از ساسانی اشاره کوتاهی کرده ولی از تاثیرات و نقش آن درانتقال فرهنگ سخنی نگفته است. ربانی در سال 2006 اشاره دارد که در قرن چهاردهم میلادی زمان حضور تجار ایرانی در آیودیا است.

برخی از نویسندگان در لابه لای مباحث تاریخی از مسیرهای تجاری سخن به میان آورده اند که نیاز است را گسترش و تحلیل کرد. برای مثال؛ رایین در سال 1971 از پروفسور هادی اینگونه نقل می کند "که کشتی های پارسی تا چین می رفته است". ربانی (2006) اشاره به اسنادی دال بر نقش مستقیم ایران در راه های آبی آسیای جنوب شرق بین قرون سوم تا هفتم میلادی دارد.

برخی از نویسندگان در مباحث تاریخی خود از آثار یافته شده در نتیجه بازرگانی به طور مختصر سخن به میان آورده اند که نیاز است بحثشان مفصل تر ارائه شود. برای مثال؛ ولتر در زیر نویس کتاب خود در سال 2008 نوشته؛ مک کینون از پیدا شدن یک نکه سفال ایرانی در سایت کوتا سینا در شمال شرق سوماترا خبر داده است که یافتن دلیل پیدا شدن آن در این منطقه برای این تحقیق اهمیت دارد. محمدی فر در جزوه درسی خود در سال 2008 اشاره کرده که در سه محل در جنوب شرقی چین سکه های ساسانی یافت شده و دلیل آن را روابط تجاری دریایی ایران و این مناطق آسیا می داند و ستوده نژاد در سال 2004 به وجود آثار ساسانی از جمله سکه و سفال ساسانی در مناطقی از جنوب شرق آسیا اشاره کرده است که به بررسی مسیرهای تجاری و آثار یافته

شده کمک خواهد کرد. او همچنین از محققانی است که در زمینه تاثیر ایران در فرهنگ شرق، جنوب و جنوب شرق آسیا نظریاتی داده و عقیده دارد که این موضوع جای بحث فراوانی دارد. او براساس شواهد عینی خود به تاثیر فرهنگ ایران در دوره ساسانی در فرهنگ، زبان و باورهای مردم ویتنام، تایلند و کامبوج در نتیجه بازرگانی پرداخته است، ولی در جای جای مباحث خود به وجود اسناد و متون قدیمی در باب تاثیرات ایرانیان در سایر زمینه ها و حتی صنایع در نتیجه بازرگانی و تجارت ایران در قبل و بعد ساسانی نیز فقط اشاره کرده که نیاز به گسترش و مطالعات بیشتر حتی در دیگر سرزمین های این منطقه آسیا دارد و تحقیق حاضر سعی بر تکمیل آنها دارد.

برخی از نویسندگان از مکان های تجاری به طور مختصر سخن به میان آورده اند که برای یافتن محل های تجاری بین دو منطقه جای بحث را باز کرده اند. برای مثال؛ وایتهاوس نیز در سال 1976 به بررسی مفهوم برخی اسامی مانند نام پوسیو (Possu) که بین سده های چهارم و دوازدهم میلادی در اسناد چینی اشاره شده پرداخته و نظریاتی در خصوص این نام از محققان آورده که همه مفهوم آن را پارس، محلی در جنوب شرق آسیا و یا تجار و کشتی های حامل کالای ایرانی ها تعبیر کرده اند که به نظر نیاز است به طور دقیق تر و مفصل تر ارزیابی شود. دریایی در سال 2003 در مبحث تجارت و اقتصاد ساسانی به کوچ نشین های ایرانی در مالزی اشاره دارد.

برخی از نویسندگان در لابه لای مباحث تاریخی از تاثیرات حاصل از تجارت در زمینه های متفاوت به طور مختصر سخن به میان آورده اند که نیاز است بحثشان به طور کامل بررسی شود. برای مثال؛ کدی در سال 1976 عقیده دارد که وجود واژه های خالص ایرانی در دادوستد و معاملات بنادر مالزی تا قرن دهم میلادی بکار گرفته می شد. مارسنیکوفسکی در سال 2004 به تاثیر زبان فارسی در منطقه آسیای جنوب شرق در مبادلات فرهنگی خاورمیانه و بالاخص ایران با این منطقه در قبل از اسلام اشاره کرده است. اسمیت و واتسون در سال 1979 اشاره دارند که یک باستان شناس فرانسوی ادعا کرده نشانه هایی از ارتباط فلزات عصر فلز(قرن پنجم و چهارم ق.م) جنوب شرق آسیا با لرستان ایران وجود دارد. کرکو نیز در سال 1987 به وجود روش های تولید سفال و طرح های ساسانی در آثار مناطق جنوب شرق آسیا تا قرن یازدهم میلادی اشاره دارد. کرلوگوئه در سال 2010 به نفوذ طرح ها و کیفیت زیباشناختی ایرانی در هنر جنوب شرق آسیا اشاره کرده است. ربانی(2006) به تاثیرات فرهنگ ایرانی در فرهنگ محلی جنوب شرق آسیا مانند جشن سونگ کارن تایلند که متأثر از جشن کهن ایرانی است اشاره و می نویسد پروفیسور کونگ چایا به استفاده از عناصر ایرانی توسط تایلندی ها در قرن هفدهم میلادی نیز اشاره کرده است. رایین(1971) در کتاب خود به این نکته اشاره دارد که عظمت مالاکا، پادشاهان پس از سکندر شاه را برانگیخت تا خود را از تابعیت پادشاهان سیام خارج سازند و این انگیزه مخصوصاً از هنگامی تقویت شد که بوسیله ایرانیان که به مالاکا آمده و به منظور تجارت در آنجا اقامت جسته بودند تحریک شدند تا از اعتقادات سست خود دست بردارند و

به دین اسلام روی آورند. ولتر (2008) در پاورقی کتاب خود به منابعی اشاره کرده که در آن از

ترکیب ادبیات ایرانی در جنوب شرق آسیا سخن گفته اند که یافتن علت وجود آن اهمیت دارد.

Tarling in 1992 "The history of the Malay world is a modern reconstruction,
based on Chinese and Arabo-persian texts"

برای اثبات و گسترش این تاثیرات و علت این شباهت ها، مطالعه تاریخ صنعت، فرهنگ و تمدن، ایین

و مذهب هنر و غیره هر دو سرزمین را نیاز است.

با توجه به نظریات و سخنان محققان قبلی و تکمیل و گسترش آنها، سوالاتی مطرح است که پاسخ به

آنها بسیاری از ابهامات را برطرف میسازد:

- تجارت ایران و جنوب شرق آسیا در چه دوره هایی بوده است؟
- آیا تجارت دلیل انتقال بسیاری از عناصر ایرانی در جنوب شرق آسیا می باشد؟
- آیا انتقال فرهنگ و تمدن در این دو منطقه متقابل بوده است؟
- آیا تجارت زمینی ایران با چین و هند از طریق جاده ابریشم یکی از راه ها و دلایل تجارت زمینی

ایران با جنوب شرق آسیا نیز بوده است؟

برای تهیه دایره المعارفی از تجارت ایران و جنوب شرق آسیا و پاسخ به سوالات فوق، لازم است تمام

شاخه های ذکر شده به طور کامل بررسی شود.

Research Methodology:

جمع آوری داده های این تحقیق در دو مرحله و به روش کتابخانه ایی، اینترنتی و میدانی انجام خواهد

شد. ابتدا جمع آوری مطالبی درباره تاریخ این دو سرزمین و تجارت بین آن ها و کالاهای تجاری و

سپس جمع آوری مطالبی که به بحث تاثیرات حاصل از تجارت در سایر زمینه ها از جمله زبان

شناسی، هنر، صنعت، فرهنگ و تمدن و غیره و تحلیل های پژوهشگر کمک کند. پژوهشگر این

تحقیق قصد دارد به روش میدانی نیز مطالبی را جمع آوری کند بدین صورت که به بازدید آثار موزه و

برخی مراسم اقوام جنوب شرق آسیا پرداخته تا با روش توصیفی تحلیلی و تطبیقی به تاثیرات

بیشتری پی ببرد. علت انتخاب این موضوع این است که جنوب شرق آسیا و پیوندهایی که بین ایران و

این منطقه آسیا بوده بسیار ناشناخته است و همچنین علت استفاده از این روش یافتن مطالب جدید

در این باب و یافتن ناگفته ها در این زمینه و محدود بودن مطالب و منابع است.

همچنین فرضیه هایی که برای این طرح پیشنهاد می شود:

- تجارت ایران و جنوب شرق آسیا در دوره های مختلف بوده و در فاصله زمانی قرون سوم تا هفتم

میلادی بیشتر از همه دوران بوده است.

- تجارت یکی از مهمترین دلایل انتقال بوده ولی برخی عناصر ممکن است به صورت غیر مستقیم و

توسط اقوام دیگر مانند چینی ها و هندی ها انتقال یافته باشد.

- تاثیرات حاصل از تجارت دو منطقه احتمالا متقابل بوده زیرا که برخی منابع در بحث تجارت،

مالایایی ها را تجار ماهر و باتجربه خوانده اند که با بسیاری از مناطق دیگر تجارت میکردند پس

نمیتوانند فقط تاثیر پذیر بوده باشند.

- در منابع سخنی از تجارت ایران و جنوب شرق آسیا از راه خشکی نشده و حتی برخی، تجارت آن

ها را در بنادر سیلان ذکر کرده اند. البته نمی توان وجود جاده ابریشم و تجارت زمینی ایران با چین

از طریق آن را نادیده گرفت.

مباحث این تحقیق قرار است در چهارچوب پنج فصل و در طول سه سال انجام شود؛

فصل اول شامل کلیات(پروپزال)، فصل دوم مقدمه ایی کوتاه از تاریخ ایران و جنوب شرق آسیا و

سپس بررسی تجارت این دو منطقه در طول تاریخ، فصل سوم بررسی مسیرها، مکان ها و کالاهای

تجاری و آثار یافته شده در نتیجه آن، فصل چهارم ارائه نظریات و تاثیرات حاصل از تجارت در سایر

زمینه ها، فصل پنجم تجزیه و تحلیل های پژوهشگر و نتیجه گیری.

Expected findings and summary:

انتظار می رود در این تحقیق تجارت ایران و جنوب شرق آسیا از همه جوانب بررسی و تاثیرات حاصل از آن که در بیشتر زمینه وجود دارد، نمایان گردد. باید در نظر داشت که آمیختگی های قومی، زبانی، دینی و فرهنگی در هند و شرق آسیا، سابقه کهن دارد و مردمی که امروزه در جنوب شرق آسیا زندگی می کنند مشترکات عمیقی با این مناطق دارند. لذا هر اثر و تاثیری را که ایرانیان در طول تاریخ در زمینه های مختلف در این مناطق بوجود آوردند یا به جا گذاشته اند، اجتناب ناپذیرانه به دیگر محورهای وابسته به آن منطقه نیز رخنه کرده است که می توان آن را نوعی روابط غیر مستقیم ایران با جنوب شرق آسیا نامید. با این وجود با استناد به یافته های باستان شناسی و اداب و رسوم باقی مانده در این مناطق می توان به میراث ایرانیان اشاره و این مشترکات را نماد تجارت و روابط دانست.

این پروپزال با موضوعی که در راستای تجارت و روابط ایران و جنوب شرق آسیا دارد با مقدمه ایی که به شرح موضوع و پیشینه آن پرداخت، آغاز و سپس نظریات و پژوهش هایی که پیش از این به اختصار و پراکنده به این موضوع پرداخته بودند و سوالاتی که پاسخ آنها در طول تحقیق داده خواهد شد ارائه شده است. سپس به جمع آوری داده ها که از طریق کتابخانه، اینترنت و حتی میدانی و با روش توصیفی تحلیلی و تطبیقی بود، اشاره شد و همچنین به محدودیت هایی که در باب کمبود

منابع بود. سپس فرضیه ها که اثبات آنها نیاز به بررسی کامل دارد و نیز فصل بندی و برنامه زمانی

بیان شد و در نهایت نیز به نتیجه ایی که در نهایت به آن خواهد رسید به طور کلی اشاره شد.

List of References

اقتداری، احمد و اقتداری، امید؛ 2007 سرگذشت کشتیرانی ایرانیان از دیرباز تا قرن

شانزدهم میلادی، نشر امیرکبیر، ایران

وایتهاوس، دیوید و ویلیامسن، آندرو؛ 1976 بازرگانی دریایی ساسانیان، نشر کشتیرانی ملی آریا،

ایران

محمدی فر، یعقوب؛ 2008 باستان شناسی و هنر ساسانی، جزوه درسی رشته باستان شناسی،

دانشگاه بوعلی سینا همدان

- Sotoudehnejad, Shahab; 2004 "Perspective towards the Effects of Iranian Ancient Civilization in Cambodia", **Farhang Magazine**. No.51-52, P 76&79
- Hall, Kenneth R; 2010 **A History of Early Southeast Asia: Maritime Trade and Societal Development 100-1500**, Rowman&littlefield Publishers
- Wolters, O.W; 2008 **Early Southeast Asia: Select Essays**, SEAP Publications

- Tarling, Nicholas; 1992 **The Cambridge History of Southeast Asia: From Early Times to c. 1800**, Vol 1. Cambridge University press
- Smith, R.B and Watson, W; 1979 **Early Southeast Asia: Essays in Archaeology, history and historical Geography**, Oxford University Press

رایین، اسماعیل؛ 1971 دریانوردی ایرانیان، نشر سکه

ربانی، محمد علی؛ 2006 *تاثیر اعیاد باستانی بر جشن آبریزان (song kran)* تایلد، مجله فرهنگ

و هنر شماره 22 ص 75-76

مارسنیکوفسکی، اسماعیل؛ 2004 *تاثیر ایرانیان بر فرهنگ آسیای جنوب شرقی*، چشم انداز

ارتباطات فرهنگی، شماره 12 ص 27

Cady, John; 1976 **Southeast Asia, Its Historical Development**. New

York: Tata-Mc Graw Hill Publishing Company, Ltd

Di Crocco, Virginia; 1987 *Finds of 8-11th C. Persian-Type Ceramics and*

Metal Artifact in Central and Northern Thailand , **the Siam Society**

Newsletter, Vol.3. No.3

کراچکوفسکی، ایکنای یولیا نوویچ، *تاریخ نوشته‌های جغرافیایی در جهان اسلامی*، ترجمه

ابوالقاسم پانیده، تهران، علمی و فرهنگی، 2000

دریایی، تورج؛ 2003 تاریخ و فرهنگ ساسانی، نشر ققنوس

Wicks, Robert; 1992 **Money, Markets and Trade in Early Southeast Asia: The Development of Indigenous Monetary Systems to AD1400.**

SEAP Publications. New York

Chakravati, Adhir; 1995 Early Sino-Indian Maritime Trade and Funan,
The southeast Asia Review, Vol 20. No 1&2

Osborne, Milton; 2013 **Southeast Asia: An Introductory History,**
Allen&Unwin Publisher

مسعودی، ابوالحسن علی بن حسین، التنبیه و الاشراف، ترجمه ابوالقاسم پاینده، تهران، علمی و
فرهنگی، 1986 هـ.ش،

اسمیت، دیتوس، سرزمین و مردم اندونزی، تهران، بنگاه ترجمه و نشر کتاب، 1971 هـ.ش

کرلوگو، فیونا؛ 2010 هنرهای زیبای اقوام جنوب شرقی آسیا، نشر طه‌وری